

Kulturminner og kulturmiljøer i Røyken

Temaplan

Vedtatt i kommunestyret 14.12.2017, sak 128/17

INNHold

Forord	3
1. <u>Innledning</u>	4
1.1 Oppstart og tidligere politiske vedtak	4
1.2 Lovgrunnlag og begreper	5
1.3 Hva er et kulturminne?	6
1.4 Hva er en temaplan?	7
1.5 Grunneiers og kommunens ansvar og roller	7
1.6 Utbygging og kulturminner	8
1.7 Temaplanen som plangrunnlag og strategi	9
1.7 Praktisk tilnærming – vern gjennom bruk	9
2. <u>Mål for planen</u>	10
3. <u>Status og vurderinger</u>	10
4. 3.1 Registrering av automatisk fredede kulturminner	11
3.2 Fagrapport for automatisk fredede kulturminner	11
3.4 Registrering av nyere tids kulturminner og bygningsmiljøer	13
4.4 Fagrapport for nyere tids kulturminner og bygningsmiljøer..... <i>(Bygninger med C status tas ut av planen, ref. k-styresak 128/17)</i>	14
4. <u>Planoppfølging og saksbehandlingsrutiner</u>	15
4.1 Vern og bruk – muligheter	15
5. <u>Drift, skjøtsel og formidling</u>	17
5.1 Drift og skjøtsel – prioriteringer og utviklingstiltak	17
5.2 Formidling – vurdering og tiltak	17
6. <u>Vurderinger vedrørende bevaringsverdige kulturmiljøer i Røyken</u>	19
7. <u>Handlingsplan</u>	22
8. <u>Ordforklaringer</u>	23
9. <u>Retningslinjer for forvaltning av kulturminner i Røyken kommune</u>	25
<u>Vedlegg</u>	
A Fagrapport automatisk fredede kulturminner.	
B Fagrapport nyere tids kulturminner.	
C Fagrapport utarbeidet i forbindelse med kommunedelplan for Slemmestad.	
D Temakart.	
E Verneliste, oppdatert mars 2017.	
F Befaringsliste etter innspill, 2017.	

Kulturskatter som går i arv

Et kulturminne er et minne fra eldre tid – en gjenstand eller et spor av noe mennesker har skapt. Det kan være et hus, en gravhaug eller et steingjerde. Men kulturminner kan også være stedsnavn, dialekter, håndverkstradisjoner og sosiale skikker.

I Røyken har vi en rekke kulturminner og kulturmiljøer som er en fantastisk arv fra tidligere tider. Noen av dem er automatisk fredet, som bygdeborgen, Røyken kirke, steinalderboplasser og gravhauger fra jernalderen. Vi har også mange nyere kulturminner som isdammer og sementsiloene på Slemmestad.

Kulturminnene bidrar til å gi oss lokal tilhørighet og identitet. Derfor er det viktig at vi både kjenner til dem og bevarer dem. Denne temaplanen skal blant annet være et verktøy for å gjøre Røykens kulturminner og historiene bak mer kjent i befolkningen. I arbeidet med å bygge nye Asker mener jeg det blir viktig å bevare den lokale identiteten og tilhørigheten til nærområdene.

Målet med denne planen er videre å redusere tap av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer i Røyken. Vi ønsker å sikre langsiktig vern og bruk - slik at vi kan dele fortidens kulturskatter med fremtidige generasjoner.

Røyken er en av kommunene i Norge med størst vekst. For å sikre at kulturminnene forvaltes på en god måte, er det viktig å balansere hensynet til vern og ønsket om økt utbygging og annen utvikling.

Jeg vil takke alle involverte som har jobbet med å lage denne viktige temaplanen.

Eva Norén Eriksen ordfører

Røyken kommune har mange kulturminner som er spor etter menneskers aktivitet. Røyken kommune er under hurtig utvikling med stort utbyggingspress og stor innflytning. Mange innbyggere kjenner ikke bygdas historie, men kan likevel ha glede av å oppleve tilhørighet og identitet til lokalområdet.

For å sikre at kommunens viktigste kulturmiljøer og kulturminner forvaltes på en god måte, må det gjøres avveininger mellom hensynet til vern og ønsker om utbygging og annen utvikling. Da trengs et godt og tilgjengelig kunnskapsgrunnlag, og enkle og rutiner for planlegging og forvaltning. Dette vil bidra både til økt kunnskap, lokal identitetsbygging og større muligheter for opplevelse.

Denne temaplanen skal ligge til grunn for kommunens videre arbeid med kulturminner, og være et verktøy for å gjøre kulturminnene i kommunen mer kjent i befolkningen.

1.1 Oppstart og tidligere vedtak

Planarbeidet ble igangsatt høsten 2011. Kommuneplanutvalget behandlet saken 23.8.2011. Rådmannens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt:

Røyken kommune iverksetter et prosjekt for kulturminneregistrering og utarbeidelse av en egen kommunedelplan for kulturminner. Det søkes om tilskudd til arbeidet fra Buskerud fylkeskommune og Riksantikvaren. I tillegg går kommunen inn med en egenandel på kr 100 000,- til gjennomføringen av prosjektet, midlene omdisponeres fra kultursektoren.

Planprogrammet ble vedtatt i kommunestyret og behandlet 5.9.2013.

Kulturutvalgets innstilling til vedtak ble enstemmig vedtatt:

Kommunestyret vedtar planprogram for kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø i henhold til plan- og bygningslovens § 4-1.

Buskerud fylkeskommune og Kulturminnekompaniet leverte fagrapporter og verneliste i juli-august 2015. Etter en høringsrunde, ble spørsmålet om hvilken plantype som bør velges tatt opp. Valget sto mellom en juridisk bindende plan og en temaplan. Etter behandling i kulturutvalget 7.6.2016 og planutvalget og bygningsrådet samme dag, gjorde formannskapet i møte 16.6.2016 følgende vedtak: *Kommunedelplanen for kulturminner og kulturmiljøer skal vedtas som en temaplan.*

1.2 Lovgrunnlag og begreper

Plan- og bygningsloven gir kommunen ansvar for bruk og vern av kommunens ressurser, og sier spesifikt at kommunen ved planlegging etter denne loven skal sikre «vern av verdifulle landskap og kulturmiljøer» og at den gjennom reguleringsplaner kan «sikre verneverdier i bygninger, andre kulturminner og kulturmiljøer.» Loven fastsetter også behandlingsregler m.m. for planer og byggesaker.

Kulturminneloven har blant annet bestemmelser om fredning. Alle kulturminner fra perioden før 1537 er automatisk fredet. I tillegg kan Riksantikvaren erklære stående byggverk fra perioden 1537 – 1649 som automatisk fredet. Nyere tids byggverk eller anlegg av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi kan fredes ved enkeltvedtak. Også kulturmiljø kan fredes.

Loven pålegger også kommunene og grunneierne ansvar for å ta hensyn til automatisk fredete kulturmiljøer, og til å undersøke om slike finnes i områder for utbygging.

I henhold til loven skal kommunen sende søknad om riving eller vesentlig endring av ikke fredet byggverk eller anlegg oppført før 1850, til fylkeskommunen til uttalelse.

1 RØYKEN KIRKE.. FOTO: G. UTVEI

Vernet kulturminne eller kulturmiljø er en betegnelse som kan brukes om et kulturminne eller miljø som er sikret i juridisk bindende plan, i henhold til plan- og bygningsloven.

Verneverdig / bevaringsverdig

kulturminne eller kulturmiljø er kulturminne/kulturmiljø med beskrevet verneverdi i henhold til et sett vernekriterier. Et kulturminne eller kulturmiljø kan være verneverdig uten at det er vernet eller fredet.

Registreringen gir da rådgivende

dokumentasjon som brukes ved behandling av søknader om riving, ombygging eller restaurering/vedlikehold. Kommunen kan sikre hensynet til verneverdige kulturmiljøer og kulturminner og sikre et formelt vern, ved utarbeidelse av kommuneplan og reguleringsplaner.

Nyere tids kulturminner brukes om kulturminner fra tiden etter 1537. Disse kan være fredet, vernet, verneverdige eller uten spesiell verneverdi ut fra samfunnets vernekriterier.

1.3 Hva er et kulturminne?

Et kulturminne er ifølge **kulturminneloven** et «(.....) *spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro og tradisjon til.*» I forlengningen av definisjonen har man også kulturmiljøer, det vil si områder som er formet gjennom menneskelig aktivitet.

Den språklige definisjonen av begrepet kulturminner favner både de immaterielle og de materielle kulturminnene:

«Et kulturminne er et minne fra eldre tid, fra en eldre kultur. Det kan være en gjenstand eller et spor av noe menneskene har skapt, som et hus, en båt, et industrianlegg eller en gravhaug. Men kulturminne trenger ikke være noe konkret, det kan også være noe en husker om tingene en har rundt seg.

Det kaller vi gjerne immaterielle kulturminne. Stedsnavnene våre er immaterielle kulturminne....(....)

1.4 Hva er en temaplan?

Temaplaner er hjemlet i plan- og bygningsloven § 11-2. Kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen skal revideres årlig. En temaplan har likevel betydning for:

- Grunneiers forvalteransvar.
 - Planlegging etter plan- og bygningsloven. Der vil temaplanen være retningsgivende for de spørsmål temaplanen behandler.
 - Enkeltsaker etter plan- og bygningsloven som bygge- og rivesaker, samt enkeltsaker etter annen lovgivning, slik som jordloven. Hvilken betydning temaplanen vil få, er avhengig av de regler som ellers finnes.
 - Søknader om tilskudd til ulike kulturminnetiltak.
- Betydningen av temaplanen vil være avhengig av reglene for den enkelte tilskuddsordning.

2 GRAVEMASKIN FRA NORCEMS
SEMENTPRODUKSJON. FOTO:
FOTOGRAFE NE JANE&GURO.

1.5 Grunneiers og kommunens ansvar og roller

Ansaret for kulturminner og kulturmiljøer ligger hos grunneier. Det er derfor avgjørende at grunneiere erkjenner ansaret for kulturminner på egen eiendom. En temaplan fratar ikke grunneiere råderett over egen eiendom, og heller ikke grunneiers forpliktelser etter plan- og bygningsloven eller annen lovgivning.

Å ta vare på kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap er en investering for framtida. De er viktige for folks livskvalitet og identitet, og bidrar til å skape attraktive byer og bygder.

Grunneier må søke kommunen dersom eiendommen ønskes omregulert, omdisponert eller bygninger og anlegg ønsket revet eller endret. I kommunens

saksbehandling skal temaplanen ligge til grunn. Også fylkeskommunen vil bruke temaplanen som grunnlag for sine uttalelser. Når kommunen skal fatte vedtak, må vernehensynet veies opp mot andre hensyn.

Ofte vil en rehabilitering med eventuelle tilpasninger som sikrer fortsatt eller ny bruk være en god løsning. Eiere av verneverdige bygninger kan søke om tilskudd til istandsetting. Regionalt kulturminnevern (i fylkeskommunen) kan gi råd både om tilskuddsordninger og istandsetting.

Kommunen har ansvar på flere områder:

Forvaltningsmyndighet, med ansvar for plan og byggesaker i henhold til blant annet plan- og bygningsloven. Buskerud fylkeskommune er en viktig høringspart i alle plansaker, og i byggesaker som omfatter verneverdige bygninger.

Som eier og bruker av kulturminner. Her ligger ansvaret for bygg i hovedsak hos Røyken Eiendom og Røyken Eiendomsutvikling.

Som tilrettelegger og formidler av kulturminner og lokalhistorie, i samarbeid med grunneiere, frivillige organisasjoner og andre offentlige aktører.

1.6 Utbygging og kulturminner

Kommuneplanen for Røyken legger opp til at kommunen skal kunne møte befolkningsveksten ved å legge til rette for økt utbygging. Utbyggingen er i stor grad planlagt i tilknytning til kommunens sentrumsområder og andre tettsteder i kommunen.

Med omfattende planlagt utbygging, er det svært viktig å ha en oversikt over kulturminnene. En tidlig oversikt over kulturminner, vil både bidra til å bevare kulturminnene, men også begrense unødvendige utgifter knyttet til utredning i den enkelte sak.

1.7 Temaplanen som plangrunnlag og strategi

Denne temaplanen omfatter automatisk fredede kulturminner og nyere tids kulturminner og kulturmiljøer. Temaplanen gir i seg selv ikke juridisk bindende vern, kun faglige vurderinger og tilrådinger.

For å sikre en langsiktig god forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer, er det i temaplanen utarbeidet forslag til retningslinjer for håndtering av prioriterte kulturmiljøer og kulturminner. Det er også viktig med formidlings- og tilretteleggingstiltak for å sikre økt kunnskap og forståelse for kulturminner og kulturmiljøer, ikke minst overfor barn og unge.

1.8 Praktisk tilnærming – vern gjennom bruk

Det beste vern ligger i en fornuftig bruk. Det vil si bruk og vedlikehold som tar hensyn til de viktigste verdiene og kvalitetene ved kulturminner og kulturmiljø. Planen legger til grunn at kulturminner vil berike og gi viktige dimensjoner til lokalmiljø.

Mange av de registrerte kulturminnene og kulturmiljøene ligger på landbruks-eiendommer i aktiv drift. Det er viktig å ta hensyn til drift og framtidsrettet utvikling av landbruksdrifta samtidig som kulturminnene/kulturmiljøene skal tas hensyn til på en tilfredsstillende måte. Hvis begrensningene blir for store kan resultatet være at drifta legges ned, og dette vil ha uheldige følger både for ivaretagelse av kulturminnene og av jordvern/ beredskap.

Veiledning og samarbeid mellom grunneiere, kommune og vernemyndigheter står derfor sentralt i planen.

Planen og retningslinjene skal sikre at det i forkant gjøres grundige vurderinger av planlagte tiltak som kan komme i konflikt med verneverdige kulturminner og kulturmiljøer.

3PORTNERSTUA, SLEMMESTAD. FOTO: FOTOGRAFENE JANE&GURO

2. MÅL FOR PLANEN

Planen skal være et verktøy til bruk i plan- og byggesaker for å sikre kulturminner og kulturmiljøer. Dette skal også være utgangspunkt for formidling av kunnskap om kulturminner til innbyggerne i kommunen. Planen skal være kommunens strategidokument for kommunens kulturminner og kulturmiljøer.

Mål

Målet med temaplanen er å sikre god forvaltning over tid gjennom å

- ✓ redusere tap av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer i Røyken,
- ✓ sikre langsiktig vern og bruk

4DALBRÅTBRUA.

Temaplanen er i seg selv viktig kunnskapsformidling og skal være grunnlag for

- ✓ planoppfølging og stadfesting av saksbehandlingsrutiner for kulturminner og kulturmiljøer,
- ✓ å gjøre historien bak kulturminnene og stedene kjent for å øke interessen for lokalhistorie, kulturminner og kulturmiljøer,
- ✓ skjøtsel, bruk og formidling av utvalgte kulturminner og kulturmiljøer.

3. STATUS OG VURDERINGER

Utarbeidelse av en temaplan for kulturminner og kulturmiljøer stiller betydelige krav til utredning og kartlegging.

- Kontrollregistrering av automatisk fredete kulturminner og vurdering av potensial for funn i planlagte nye byggeområder.

- Registrering og vurdering av nyere tids kulturminner.
- Registrering og vurdering av andre viktige kulturminner og kulturmiljøer. Denne siste delen er ikke utført.

Følgende er kunnskapsgrunnlaget for utarbeidelse av temaplanen:

- Fagrapport for arkeologiske kulturminner og kulturmiljøer utarbeidet juli 2015.
- Fagrapport for nyere tids kulturminner utarbeidet august 2015.
- Fagrapporten «Bygninger og bygningsmiljøer – vurdering av verneverdi» utarbeidet i forbindelse med kommunedelplan for Slemmestad i 2010.

3.1 Registrering av automatisk fredede kulturminner

Fylkeskommunen har gjennomført en kontrollregistrering av allerede kjente arkeologiske kulturminner i kommunen. Dette gjelder først og fremst automatisk fredete kulturminner og kulturminner med uavklart vernestatus.

Kontrollregistreringene har gitt oppdatert informasjon om tilstand og en mer nøyaktig kartfesting av disse kulturminnene. Denne informasjonen er lagt inn i kulturminnedatabasen Askeladden.¹

Det er ikke gjort nyregistrering av automatisk fredete kulturminner. I planlagte byggeområder i kommuneplan for Røyken 2011-2023 er det gjennomført landskapsanalyse og [overflatebefaring](#), for på den måten å kunne angi funnpotensialet i det aktuelle området. Denne vurderingen vil være veiledende [for](#) senere plan- og byggesaksarbeid. Kulturminnemyndigheten må likevel vurdere behovet for registrering/utredning i hver enkelt sak.

3.2 Fagrapport for automatisk fredede kulturminner og kulturmiljøer

Kunnskapen som er fremskaffet gjennom kontrollregistreringen er samlet i en fagrapport, med omtale av kulturmiljøer med tilhørende temakart og forslag til utvalgte kulturmiljøer.

¹ Se pkt. 8. Ordforklaringer

Rapporten redegjør for fylkeskommunens kontrollregistrering av kommunens automatisk fredete kulturminner. Ved oppstarten av prosjektet i april 2013 var det registrert totalt 567 enkeltminner fordelt på 215 lokaliteter i Askeladden.¹ Av disse hadde 372 status som automatisk fredete enkeltminner, fordelt på 110 lokaliteter. Det er gjennomført kontrollregistrering av 201 lokaliteter, der vernestatus, tilstand og kartfesting er oppdatert. Kontrollregistreringen avdekket at 48 lokaliteter hadde feil og mangler angående vernestatus. Av de 201 kontrollregistrerte lokalitetene har 101 i dag status som automatisk fredete. Kontrollregistreringen viste også at 90% av lokalitetene hadde manglende eller feilaktig kartfesting. 99 automatisk fredete kulturminner har nå fått en ny og mer nøyaktig kartfesting. Fremdeles finnes det ikke-fredete kulturminner og uavklarte kulturminner med unøyaktig eller mangelfull kartfesting.

Av 101 kontrollregistrerte automatisk fredete kulturminnelokaliteter er 38 påført skade eller gått tapt siden ØK-registreringene for 40 år siden. Sammenliknet med resten av landet ligger Røyken i den øvre halvdelen når det kommer til tap og skade, spesielt på de automatisk fredete kulturminnene.

Fagrapporten foreslår 13 kulturmiljøer som er gode eksempler på ulike typer kulturminner fra ulike tidsperioder. Disse kulturmiljøene inneholder noen av kommunens viktigste kulturminner, der sammenhengen mellom kulturminnene er av stor betydning. De foreslåtte kulturmiljøene er spesielt godt egnet til å formidle kommunens kulturarv til kommunens innbyggere og besøkende. Disse bør derfor inngå i temaplanen.

De 13 miljøene er:

Nr.	Automatisk fredete kulturminner. Kulturmiljøer.	Type
1	Lahellholmen	Gravrøys fra bronsealderen
2	Guttersrud	Gravrøys fra bronsealderen
3	Røyken kirkested	Middelalderkirke, gravhauger fra jernalder
4	Syltingli	Stort gravfelt fra jernalderen
5	Hajum – Rød	Gravhauger fra jernalderen

¹ Se pkt. 8. Ordforklaringer

6	Rødsåsen	heller/boplass eldre jernalder
7	Oldtidsveien	Kulturmiljø med gravfelt langs veien
8	Tjuvkollen – Storsteinsstua	Bygdeborg (400-600 e Kr) Storsteinsstua, flyttblokk med bosetning fra flere tidsperioder.
9	Huseby-Villingstad	Gravhauger fra jernalderen
10	Ski	Gravhauger fra jernalderen
11	Sundby	Steinalderboplasser
12	Bestonåsen	Steinalderboplasser.
13	Ramtonholmen	Gravrøys fra bronsealderen

3.3 Registrering av nyere tids kulturminner

For nyere tids kulturminner er det utarbeidet en oppdatert oversikt over verneverdige bygninger oppført før 1940.

På bakgrunn av denne utredningen er det gjennomført en vurdering av allerede registrerte kulturminner, samt nyregistrering.

Registreringsarbeidet har fulgt Riksantikvarens håndbok for lokal registrering. Det er ikke foretatt en registrering av samme type som SEFRAK-registreringen, som omfattet en relativt detaljert beskrivelse av bygningen med oppmåling og tegning av planskisse.

Det som er gjort her er en vurdering av verneverdi og fotografering. Vernekriterier og noen få opplysninger som adresse, type hus og alder er ført i et skjema. Dette gjelder både SEFRAK-registrerte hus og nyere hus som ikke er SEFRAK-registrert.

Registreringen av nyere tids kulturminner har også omfattet en verdivurdering av hvert enkelt bygg, som igjen danner grunnlag for en bevaringsstatus i temaplanen. På bakgrunn av registreringsarbeidet er det utarbeidet en fagrapport, med forslag til verneliste og kartfestede forslag til hensynssoner av verneverdige kulturmiljøer. Fagrapporten utgjør et viktig grunnlag for planarbeidet.

3.4 Fagrapport for nyere tids kulturminner og bygningsmiljøer

I arbeidet inngår følgende:

- Vurdering av verneverdi for alle SEFRAK¹-registrerte bygninger etter forhåndsbestemte kriterier.
- Vurdering av verneverdi av et utvalg bygninger oppført inntil 1940.
- Utarbeidelse av foto-register av tidligere SEFRAK-registrerte hus og de nyregistrerte bygningene.

Til sammen er 1220 bygninger vurdert. Resultatet er som følger:

A: Svært høy verneverdi: 16 hus.

B: Høy verneverdi: 218 hus.

C: Middels verneverdi: 374 hus.

F: Fredet etter lov om kulturminner: To hus i Røyken er fredet, Røyken middelalderkirke og steinhuset på Store Åros.

Etter registreringen i 2013 hører 53 % av de registrerte husene hjemme i spredtbygde områder, tilsvarende 47 % i kretser med tettstedsbebyggelse. Fordelingen av de høyest vurderte husene er så godt som lik – 51 mot 49 %. Det vises til vedlegg. Disse registreringene inngår som en del av temaplanen.

5 HERNESTANGEN BYGDETUN, JERDAL. FOTO: G. UTVEI

4. PLANOPPFØLGING OG SAKSBEHANDLINGSRUTINER

4.1 Innarbeidelse i kommuneplan og reguleringsplaner

¹ Se pkt. 8. Ordforklaringer

Temaplaner gir ikke rettslig vern, men gir faglig informasjon og vurderinger som kan være nyttig i forhold til kommende planprosesser og håndtering av kulturminner og miljøer ved søknader om tiltak og tilskudd.

I temaplanen er et stort antall kulturminner listet opp og verdivurdert. Enkeltojekter med vernestatus A og B må sikres.

6 AUVI-JORDENE SETT MOT BRÅSET GÅRD. KJEKSTADMARKA I BAKGRUNNEN. FOTO: G. UTVEI

4.2 Vern og bruk - muligheter

Mange grunneiere har gitt uttrykk for bekymring når det gjelder begrensninger og kostnader både når det gjelder utvikling av eiendommer innenfor kulturmiljøene og enkeltkulturminner.

Planen klargjør hvilke hensyn det er ønskelig at grunneiere tar i sin forvaltning og eiendomsutvikling. Planen medfører ingen endring når det gjelder søknadspliktige tiltak etter plan- og bygningsloven.

Ved behandling av planer etter plan- og bygningsloven vil temaplanen være et viktig vurderingsgrunnlag., både for kommunen og for fylkeskommunen, men det vil fortsatt være rom for avveininger i forhold til andre hensyn.

7 SEMNENTSILOER, SLEMMESTAD.
FOTO: FOTOGRAFENE JANE&GURO

I enkeltsaker i bygge og riving-saker, vil temaplanens betydning være avhengig av de regler som ellers regulerer slike spørsmål.

Temaplanen skal ikke hindre drift og utvikling av landbrukseiendommer, men det må tas hensyn til de verneverdige kulturmiljøene ved planlagte endringer. Slik er det også i dag. Det er viktig å opprettholde et aktivt og framtidsrettet landbruk samtidig som det tas hensyn til kulturminner. Det er viktig med tidlig dialog for å finne gode løsninger som ivaretar både landbruksdrift og kulturminner/kulturmiljøer. Eiere av verneverdige bygninger, kan søke råd og tilskuddsmidler fra ulike hold til istandsetting og vedlikehold.

Følgende instanser og nettsider kan være nyttige for grunneiere med kulturminner:

- ✓ Fylkeskommunens kulturvernansvarlige kan gi råd, og bør trekkes tidlig inn.
- ✓ Buskerud bygningsvernssenter som bl.a. holder kurs i tradisjonshåndverk og har oversikt over håndverkere som har gjennomført opplæringsprogram i tradisjonshåndverk.
- ✓ Et tilskudd vil som regel gi bedre uttelling ved søknad til andre offentlige instanser, for eksempel Kulturminnefondet.
- ✓ Kulturminnefondet www.kulturminnefondet.no
- ✓ Riksantikvaren www.ra.no
- ✓ Bygg og bevar, oversikt over håndverksbedrifter www.byggogbevar.no
- ✓ Nettsted om varsom istandsetting av gamle hus www.varsomt.org
- ✓ SMIL-ordningen (spesielle miljøtiltak i jordbruket)
- ✓ NMSK-tilskudd (nærings- og miljøtiltak i skogbruket)

DRIFT, SKJØTSEL OG FORMIDLING

Drift og skjøtsel – prioriteringer og utviklingstiltak

De fleste kulturminner og kulturmiljøer er i privat eie. Røyken kommune kan inngå avtaler når det gjelder drift og skjøtsel/skilting, der dette bidrar til å sikre allmenheten bedre tilgjengelighet og økt opplevelsesverdi.

Røyken kommune har blant annet driftsavtale med Røyken Historielag når det gjelder skilting av kyststien, og en muntlig avtale med privatperson/frivillig om vedlikehold av friområdet Odden i Slemmestad.

Før noe kan gjøres på nye områder må avtaler om ansvar og tiltak inngås. Noen steder vil det kunne være tilstrekkelig med enkle tilretteleggingstiltak som rydding og skilting, andre steder er det behov for mer omfattende tilrettelegging, f.eks. rydding til adkomst/parkering.

Prioriteringer framover:

- Avsette midler til restaureringstiltak - tilsagn til fem søknader pr. år..
- Skilting. Vedlikehold, og nye skilt.
- Den kulturelle skolesekken: Undervisning med elever på 5. trinn, Kornmagasinet og Hernestangen - i samarbeid med Røyken Historielag.
- Tilrettelegging for utleie av Hernestangen bygdetun og Hernestangen friområde.
- Etablere bygningsvernpris.

5.2 Formidling – vurdering og tiltak

- o Alle innbyggerne i Røyken bør ha en enkel digital tilgang til informasjon om kulturminner og lokalhistorie.
- o Grunneiere og kommuneforvaltning skal ha relevant og enkelt tilgjengelig informasjon om de fysiske kulturminner og kulturmiljøer som er registrert slik at hensyn så langt det er mulig kan tas for å bevare viktig kulturarv for ettertiden.

Målgrupper:

- o Barn og unge o Grunneier o Publikum generelt o Grunneiere o Kommuneforvaltningen

Tiltak:

- ✓ Utarbeide brosjyre om kulturminner og kulturmiljøer.
- ✓ Utvikle nettinformasjon.
- ✓ Videreutvikle av undervisningsopplegg for grunnskolen isamarbeid med Røyken Historielag.

- ✓ Utvikle digitale spill, basert på de gamle sagnene i Killingstads bygdebok. I denne bygdeboka er det gjengitt lokale sagn som kan brukes som bakgrunn for en del kulturmiljøer og kulturminner.
- ✓ Opprette bygningsvernpris.
- ✓ Utvikle konsept med historiske vandringer på tider av året, med innlagte historiske opplevelser i samarbeid med Røyken Historielag og andre frivillige lag og personer.
- ✓ Forestå arrangementer+ på kulturminnedagen i september.
- ✓ Sette opp skilt for kulturminner og kulturmiljøer, i samarbeid med berørte grunneiere og frivillige.

RØYKEN

På bakgrunn av fagrapportens vurderinger foreslås følgende kulturmiljøer i Røyken:

Kulturmiljøer i Røyken			
Kultur- miljø - nr.	Kulturmiljø navn	Landbruks- eiendommer i drift:	Planstatus
402	Askestad og Transet	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Området er i hovedsak LNF i kommuneplanen. Videre er deler av området avsatt til bolig og sentrumsformål.
2001	Prestegården og Grini	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Området er LN i kommuneplanen.

806	Kjekstad med Hanestad	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Områder i kommuneplanen i hovedsak avsatt til LNF. Del av området er avsatt til næring og en del er avsatt til offentlig og privat tjenesteyting. Områder er uregulert.
401	Brøholt	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Vestlig del av planområdet er avsatt til offentlig og privat tjenesteyting i kommuneplanen. Resten av området er LNF.
901	Vestre Hyggen med Jonsbu	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Området ligger som LNF i kommuneplanen og er uregulert.
804	Syltingli	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Området er uregulert og ligger som LNF i kommuneplanen.
805	Søndre Bryn	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Området er uregulert og ligger som LNF i kommuneplanen.
1801	Kulturlandskap ved Åroselva	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Området er uregulert. Området er LNF i kommuneplanen.
902	Hyggenstranda		Området ligger delvis som LNF, delvis bolig, friområde og sentrumsområde i kommuneplanen. Deler av området er del av detaljregulering for Hyggen sentrum.

904	Hernestangen		Området ligger som friluftsområde, offentlig privat tjenesteyting, bolig og båthavn i kommuneplanen. Området er del av detaljregulering for Hernestangen.
	Skogheim, Døves Feriehem og naboer		Området er uregulert.
	Grodalen Mølle		Området ligger som LNF i kommuneplanen og er uregulert
1101	Bjerknes i Bødalen		Området ligger dels som bolig dels som friluftsområde i kommuneplanen. Området er uregulert.
602	Røyken kirke og Klokkegårdshøgda	Mye dyrket mark i aktiv drift.	Områder der avsatt til offentlig – privat tjenesteyting, friområder og veiareal i kommuneplanen. Områder ikke regulert.
601	Stasjonsbyen Røyken		Området er satt av til sentrumsformål i kommuneplanen og er del av detaljregulering Nye Røyken sentrum.
1202	Kulturmiljø 2: Sementfabrikken – laboratoriet, kontorbygningen og Porterstua Kulturmiljø 3: Store Slemmestad Kulturmiljø 4: Arbeiderboligene Kulturmiljø 5: Slemmestad kirke og Heimen		Slemmestadrapporten

	Kulturmiljø 7: Skolene (den østre delen av miljøet) Kulturmiljø 11: Odden/ Nesset		
1501	Morberg	Noe dyrket mark i aktiv drift.	Området er uregulert og ligger som LNF i kommuneplanen.
1502	Grundvik		Området er uregulert og ligger som LNF i kommuneplanen.
1503	Morbergholmen		Området er regulert til fritidsområde men ligger som LNF i kommuneplanen.
1401 (felles-nummer)	Tangekleiva		
	Strandheim		
	Ved Nærnes brygge		Området er regulert til bolig og ligger som bolig i kommuneplanen.
	Nærnes bevaringsområde, gårder, skoler og kirkested		Området ligger som offentlig privat tjenesteyting, bolig og LNF i kommuneplanen. Området er delvis uregulert og delvis del av regulering for Nærnesbukta og satt av til bolig og landbruk og friluftsområde.
1803	Høvikvollen		Området er delvis regulert til fritidsbebyggelse og delvis til friluftsområde. Området er avsatt til fritidsbebyggelse og natur og friluftsområde i kommuneplanen. Planformål blir foreslått opprettholdt i kommunedelplan for Båttstø.
1605	Fagertun		Området er uregulert. Området er avsatt til offentlig privat tjenesteyting og friluftsområde i kommuneplanen. Planstatus blir foreslått opprettholdt i kommunedelplan for Båttstø.
1603	Nedre Høvik	En del dyrket mark i aktiv drift.	Området ligger i hovedsak som LNF i kommuneplanen. En liten del er avsatt til boligformål.
1604	Solvang, Sole, Østvik og Solstrand		Området er uregulert. Området ligger som bolig og båthavn i kommuneplanen. Arealformål foreslås opprettholdt i kommunedelplan for Båttstø.
1602	Båttstø		Området er uregulert. Det ligger med ulike formål (bolig, sentrumsformål, båthavn friområde) i kommuneplanen. Området er foreslått med hensynssone kulturmiljø i kommunedelplan for Båttstø.
1601	Kleiva		Området er uregulert, men ligger som bolig i kommuneplanen. Det foreslås også som bolig med hensynssone kulturmiljø i kommunedelplan for Båttstø.

1703	Åroselva - Verven		Området er regulert til bolig og fritidsbebyggelse pluss friområde. Området ligger med samme arealformål i kommuneplanen.
1802	Skogsborg - Beston	En del dyrket mark i aktiv drift.	Området er regulert til fritidsbebyggelse, bolig og friluftsområde. Området er avsatt til offentlig og privat tjenesteyting, bolig og friluftsområde i kommuneplanen.
	Oldtidsveiens trasé fra Gullaug i Lier til Slemmestad.	Går gjennom områder med mye dyrket mark i aktiv drift. Markeres på kart der den ikke går gjennom kulturmiljøer.	

7. HANDLINGSPLAN

	TILTAK	ANSVAR	NÅR
1	Oppdatere kommunens kartverk med hensyn til registreringene.	Kommunen	
2	Informere om planen via nettsider, brosjyre, annonse m.m.	Kommunen	
3	Videreføre og videreutvikle historielagets nåværende undervisningstilbud for grunnskolen om kulturminner og kulturmiljøer. Tilpasset hver skolekrets.	Kommunen og Røyken Historielag	
4	Utarbeide skiltplan i samarbeid med grunneiere.	Kultur/ historielag/ kystlag	

5	: Utvikle digitale spill, basert på de gamle sagnene i Killingstads bygdebok. I den eldste bygdeboka er det en del lokale sagn som kan brukes som bakgrunn for en del kulturmiljøer og kulturminner.	Kultur, i samarbeid med museale foreninger	
6	Avsette midler til restaureringstiltak - tilsagn til fem søknader pr. år. Kultur/kulturutvalg.	Kommunen	
7	Etablere bygningsvernpris. Planutvalg/kulturutvalg.	Kultur. Planutvalg. Kulturutvalg.	
8	Bedre kompetanse i kommunen om kulturminneforvaltning, blant annet via nettverkssamlinger og kurs.	Kommunen	
9	Utarbeide gode retningslinjer og rutiner for saksbehandling og oppfølging av temaplanen.	Kultur. Plan og bygg.	
10	Markering av temaplanen i forbindelse med et arrangement.	Kommunen	
11	Registrere andre kulturminner, gamle broer, veifar, is-dammer etc.	Kommunen	

8. ORDFORKLARINGER

- ASKELOADDEN:** Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge
- Bautastein:** Minnestein fra folkevandringstid til tidlig middelalder
- Boplass:** Spor fra forhistorisk oppholdssted som har blitt brukt over lengre tid og/eller gjentatte ganger.
- Bygdeborg:** Forhistoriske voll- eller muranlegg anlagt på åser og berg som er vanskelig å bestige. Tilholdssted for befolkningen i urolige tider. Fra bronsealder – folkevandringstid.
- Dyrkningsspor:** Spor i terrenget som vitner om eldre tiders dyrkningsaktivitet. Dette kan være for eksempel rydningsrøyser, terrasseformasjoner eller teigpløyinger.
- Faste automatisk fredete kulturminner:** er for eksempel gravhauger, gravrøyser, tufter, bygdeborger, bautasteiner, steingjerder etc

Fangstgrop:	Nedgraving i marken som kan være omgitt av voller. Brukt til fangst av rein, elg og andre hjortedyr. Fra eldre steinalder til nyere tid.
Flintavslag:	Rester fra tilvirkning av flintredskaper.
Funnsted:	Sted der det er gjort ett eller flere løsfunn.
Gravfelt:	Samling gravhauger og/eller gravrøyser.
Gravhaug:	Grav bygget av jord og stein. Formen kan være rund, oval, spissoval, trekantet eller avlang.
Gravrøys:	Grav bygget av stein. Formen kan være rund, oval, trekantet eller avlang. Fra yngre steinalder til sen vikingtid.
Helleristninger:	Figurer eller mønstre som er hugget inn eller slipt inn i fast fjell eller på løse steinblokker.
Hulvei:	Spor etter eldre veier. Ser ut som brede grøfter fordi veien er slitt ned i terrenget.
Kalkovn:	Steinkonstruksjon, ofte plassert i et steinmurt ovnshus.
Kilde/ile:	Regnes som kulturminne når det knytter seg en tradisjon til kilden, f.eks. St.Olavskilde og Margaretakilde.
Kirketuft:	Ses ofte i form av nedgrodde voller der det har stått en kirke
Kirkeruin:	Rester etter kirke der deler av murveggene fortsatt står igjen
Kulturlag:	Jordlag som indikerer bosetning. Kan inneholde skjørbrønt stein, benmateriale, gjenstander og flintavslag.
Kulturminne:	Omfatter både spor fra forhistorisk tid og historisk tid.
Løse automatisk fredete kulturminner eller løsfunn:	er enkeltliggende gjenstander funnet uten observert klar sammenheng med for eksempel gravhaug, bosetningsspor eller andre funn, for eksempel når steinalderøkser dukker opp ved vårpløying.
Rydningrøys:	Røys lagt opp av løst sammenkastet stein
Skjørbrønt stein:	Stein som har vært opphetet av ild og har sprengt i flere biter. Forekommer ofte med kokegroper (ildsted) og kan indikere bosetning.
Skålgroper:	Skålformet fordypning hugget inn på en bergflate eller på en løs stein. De fleste er som regel ganske små. Forekommer ofte sammen med helleristninger i Syd-Skandinavia.
Steinbrudd:	Utvinningssted for ulike bergarter.
Steinlegning, steinpakning:	Gravsted av stein. Har svak buet form over marken.
Steinsetning:	Reiste steiner, f.eks. steinringer, som danner en sirkel, oval eller firkantet formasjon.
Steingjerde:	Gjerde av stein i mer enn ett lag. Ligger oftest som eiendomsdeler.
Tuft:	Rester etter bolig eller driftskonstruksjon, som naust eller fjøs

Varde:	Del av varslingsystem basert på lyssignaler. Ofte en steinsøyle eller kjegle.
SEFRAK:	<i>SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminne i Noreg.</i> Registreringen ble gjennomført som feltarbeid i årene 1975-1995. Bygningene ble kartfestet, oppmålt og fotografert. SEFRAK er først og fremst et kulturhistorisk register som har særlig verdi som kildemateriale for lokal historie.

Retningslinjer for forvaltning av kulturminner i Røyken kommune

Kulturminner er en ressurs. Temaplanen og disse retningslinjene er et verktøy for å sikre god forvaltning av kommunens kulturminner og gjøre kulturminnene i kommunen mer kjent for befolkningen.

Retningslinjene er veiledende og skal legges til grunn ved behandling av saker som berører kulturminner. Det er viktig at man har et godt samarbeid mellom grunneiere og kommunen for å sikre og bevare kulturmiljøene og kulturminnene i Røyken kommune.

Automatisk fredete kulturminner

Automatisk fredet kulturminne er båndlagt etter lov om kulturminner.

Forbud mot inngrep § 3 (<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-060950>).

Ingen må - uten at det er lovlig etter § 8 - sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje.

Er marken over et automatisk fredet kulturminne eller i et område som nevnt i § 6, tidligere nyttet til beite eller innmark, kan den fortsatt nyttes til disse formål hvis ikke vedkommende myndighet bestemmer noe annet.

Uten tillatelse av vedkommende myndighet må det ikke foretas pløying og annet jordarbeid dypere enn tidligere.

Kulturmiljø

Innenfor områder med kulturmiljø bør landskapet ivaretas slik de er i dag. Det er bør ikke gjennomføres tiltak som kan skade kulturmiljøet eller kulturminnene som inngår i landskapet.

Før man gjennomfører tiltak utover ordinær landbruksdrift bør man innhente uttalelse fra kulturminnevernmyndighetene.

Vegetasjon som gamle, markante trær bør bevares, og fornyes når det er nødvendig.

Nyere tids kulturminner

Bevaringsverdig bebyggelse

Bygninger oppført på vernelisten som kategori A og B bør bevares. I temakartet er disse merket som kategori A og kategori B. I tillegg bør bygninger med kategori C innenfor kulturmiljøer ikke rives.

- Det bør ikke rives bygninger som er fra før 1850.
- Bygninger som er oppført på vernelisten eller som er fra før 1850 bør istandsettes etter antikvariske retningslinjer. En bør ikke skifte ut eldre bygningsdeler uten søknad og dialog med antikvarisk myndighet.

Foto forsiden:

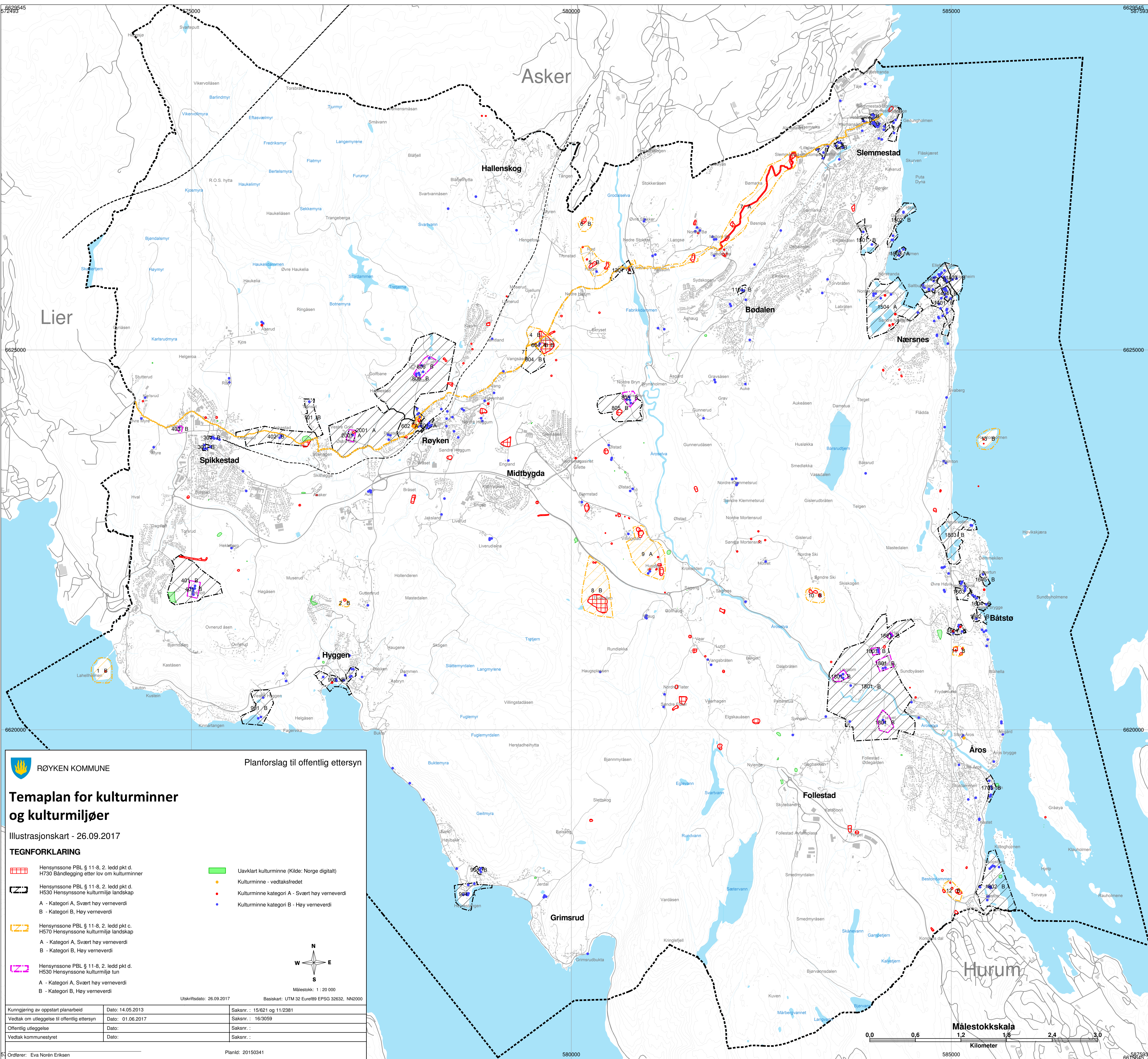
Isdam, Høvikvollen. Eier: Røyken kommune.

Sementsiloer, Slemmestad. Foto: Fotografene Jane & Guro. Eier: Røyken kommune.

Røyken kirke. Foto: G. Utvei.

Gjellumstua på Hernestangen bygdetun, Jerdal. Foto: G. Utvei.

Gravemaskin, Slemmestad. Foto: Fotografene Jane & Guro. Eier: Røyken kommune.

RØYKEN KOMMUNE

Planforslag til offentlig ettersyn

Temaplan for kulturminner og kulturmiljøer

Illustrasjonskart - 26.09.2017

TEGNFORKLARING

Hensynssone PBL § 11-8, 2. ledd pkt d. H730 Båndlegging etter lov om kulturminner

Hensynssone PBL § 11-8, 2. ledd pkt d. H530 Hensynssone kulturmiljø landskap

A - Kategori A, Svært høy verneverdi
B - Kategori B, Høy verneverdi

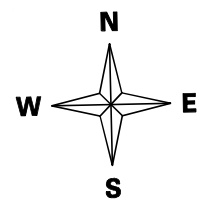
Hensynssone PBL § 11-8, 2. ledd pkt c. H570 Hensynssone kulturmiljø landskap

A - Kategori A, Svært høy verneverdi
B - Kategori B, Høy verneverdi

Hensynssone PBL § 11-8, 2. ledd pkt d. H530 Hensynssone kulturmiljø tun

A - Kategori A, Svært høy verneverdi
B - Kategori B, Høy verneverdi

- Uavklart kulturminne (Kilde: Norge digitalt)
- Kulturminne - vedtaksfredet
- Kulturminne kategori A - Svært høy verneverdi
- Kulturminne kategori B - Høy verneverdi

Målestokk: 1 : 20 000

Utskriftsdato: 26.09.2017

Basekart: UTM 32 Euref89 EPSG 32632, NN2000

Kunngjøring av oppstart planarbeid	Dato: 14.05.2013	Saksnr.: 15/621 og 11/2381
Vedtak om utleggelse til offentlig ettersyn	Dato: 01.06.2017	Saksnr.: 16/3059
Offentlig utleggelse	Dato:	Saksnr.:
Vedtak kommunestyret	Dato:	Saksnr.:

Målestokkskala

Kilometer